

RECENZII

DEVENIRE ÎNTRU MIORITIC

*Aici se vindecă setea de mîntuire
și dacă ţi-ai săngerat picioarele,
te aşezi pe un podmol de lut.*

LUCIAN BLAGA

Zidită de conștiințe a căror nume se pierd în necunoscut civilizația rural pastorală românească, îmbinare a zbuciumului sufletesc, creator de util și frumos și a dragostei de neam și glie, se înfățișează ca o încifrare de profunde sensuri și semnificații adânc încrustate pe banda timpului.

Originală și unică formă de manifestare a cugetului și transmiterii lui în timp, civilizația țărănească născută la școala săraciei și nevoilor de zi cu zi este zămisilitoarea unor inestimabile valori ale etnosului românesc. Acest izvor de apă vie poartă pe învolburatele sale ape din negura veacurilor dorul, jalea și pilda, crîmpee de lumină meșteșuguite în salba de cîntece, doine, basme, snoave, strigături, proverbe, zicători și balade. Între aceste creații ale "Marelui Anonim" născut pe pămîntul vechii Daci un loc aparte îl ocupă acel "princeps axiologic" al culturii românești balada MIORIȚA.

S-a scurs multă "tintă" și în mod sigur se va mai scurge în descifrarea sensurilor și semnificațiilor acestui monument literar, artistic și nu în ultimul rînd filosofic, care este Miorița. Dintre cei ce au făcut-o parte au fost personalități de seamă ale culturii noastre (Vasile Alecsandri, George Coșbuc, A. Densușianu, Ov. Densușianu, Mircea Eliade, Duiliu Zamfirescu etc.) ei simțind nevoie să-și spună părerea despre această capodoperă a poporului român. Au existat printre exegeti și unii exaltați, care i-au atribuit o semnificație măruntă, ei căutînd în baladă după spusele lui Moses Goster "o legendă localizată, un erou național".

Autorul rîndurilor de față nu încearcă un punct de vedere nou sau personal asupra baladei, ci doar câteva gînduri, fie ele și răslețe pe marginea unui discurs propus de cercetătorul Nicolae Brânda prin cartea sa "Mituri ale antropocentrismului românesc. Miorița"*, discurs ce încearcă deslușirea determinațiilor epistemologice și axiologice ale baladei. Conștiință de faptul că și pozițiile afirmate de autor se află sub specia ipotezelor și reprezintă terenuri pentru discuții, critică și sugestii, invităm pe lector,

* NICOLAE BRÂNDA, Mituri de antropocentrismului românesc. *Miorița*, Editura Cartea Românească, București, 1991.

specialist, sau nu să parcurgă rîndurile supuse prezentării spre a-și face o imagine asupra conținutului cărții. În același timp venim cu îndemnul de a râsfoi paginile cărții exegetului Nicolae Brândă spre a trage o concluzie obiectivă și nu a se împodobi în afirmații subiectiviste lipsite de coerență și rigoare științifică.

Izvorită din dorința “descifrării fondului de semnificații al Mioriței pornind de la scenariul epic al variantei Alecsandri” (p. 390) – exgeza cercetătorului Nicolae Brândă are la bază “o comunicare pe care subsemnatul o susține în anul 1975 în București... Relicte etnografice ale unor vechi rituri de inițiere”, comunicare ce se dorea a deschide “o nouă perspectivă asupra specificului național românesc denumindu-i constante noi în antropomorfismul și antropocentrismul acestei civilizații” (p. 7). În cele ce urmează nu încercăm o incursiune detaliată în structura cărții ci doar cîteva idei izvorîte din” întîmplarea plină de luminozitate spectrală ce-l pune pe tînărul păstor să răspundă prin propria ființă celei mai dramatice întrebări: a fi sau a nu fi” (p. 344).

Conștient de cantitatea tomurilor și de calitatea exgezelor despre Miorița – acest “princeps axiologic” al culturii românești, la care și-au dat întîlnire “chemați și nechemați”, dar concertînd sub oblacuirea bunei credințe ca sentiment al apartenenței la un popor la o Maică Bătrînă,oricînd paveze împotriva frustrărilor timpului, destinului și ale tuturor vicisitudinilor vieții (p. 19) – Nicolae Brândă pune în evidență prin lucrarea de față noi dimensiuni axiologice ale specificului antropocentric al civilizației tradiționale românești. În acest sens cartea este un plauzibil argument al ine-puiuzării semnurilor Mioriței, că exegetul contemporan mai are șanse de apropiere de esența ei, chiar dacă s-a scurs un secol și aproape jumătate de existență livrească a acestui monument istoric, literar, filosofic.

În prezentarea temei autorul pornește de la considerentul că “Miorița înainte de a fi adevărul unei conștiințe individuale a exegetului, ea este expresia unei conștiințe colective a poporului român (p. 20) și ca atare ea trebuie restituită critic și nu inventată. Din această perspectivă construcția ideatică propusă are un caracter de “dezbatere” cu tentă critico–interpretativă asupra bibliografiei mioritice de la Vasile Alecsandri, care introduce Miorița în circuitul livresc al culturii românești, la folcloristul Ioan Taloș care printr-un discurs “pur speculativ” încearcă “reiterarea unei vizuni himeric... viziune ce-și dorește rezolvarea obositării dihotomii optimism pe-simism, ca atribut atitudinal al păstorului, în favoarea exclusivă a stenicului și a angajării (p. 220). Informația selectată îmbracă formă unei reprezentativități ce degajă unitate în diversitate. Ea este mînuită cu o remarcabilă competență, secundată de limbajul metaforic ce relevă “formele interioare ale unei matrici stilistice” (Lucian Blaga).

După înălțătorul “Cuvînt către cetitoriu” intitulat “Text ca pretext”, unde autorul prezintă istoria cărții de față se deschide o fantă de lumină în dialogul omului cu natura, dialog manifestat ca o aspirație permanentă a spiritualității umane de totdeauna și de pretutindeni, dar în care omul nu a avut totdeauna forță suficientă pentru a transa în favoarea sa acest dialog, de cele mai multe ori s-a resemnat în a-și construi “fantoșe” pe care le-a investit cu atribuții absolute, nu numai asupra universului ci chiar și asupra ființei sale (Umanism și antropocentrism).

Structural cartea este împărțită în trei secțiuni cu titluri edificate asupra conținutelor:

nutului ideatic. În prima secțiune “Critică și construcție” autorul angajează un dialog polemic deschis față de exgezele de bază ale Mioriței susținute de cercetătorii români. Acest dialog vrea dincolo de rolul concret, să atragă atenția supra nevoii de opinia critică ce joacă în cultură aproximativ același rol pe care-l are igiena în menținerea sării de sănătate. Cultura fără înfruntarea opiniilor și polemică riscă să fie judecată în cel mai bun caz, ca fără sare și piper.

Secțiunea a doua stă sub semnul “jertfei creațoare” trecând în revistă “Ontologia divinităților vegetației aşa cum este ea ilustrată în miturile și riturile acestor divinități” (p. 337). Ultima secțiune se dorește aşa cum am mai remarcat “să restituie existența Mioriței în procesualitate”, dar nu o “procesualitate într-o istoricitate mărunță și aleatorie ci în devenirea ansamblului unei culturi, a elementelor ei constituie a dependenței dintre aceste constituente și existența istorică a poporului, a culturii și limbii lui” (p. 337). În această secțiune cercetătorul pe baza informației acumulate, restituie MIORIȚEI “semnificația originară” semnificație fixată în “mituri ale divinităților vegetației... într-o mitologie autohtonă” (p. 339). Este evident că Nicolae Brânda prin lucrarea de față propune un mod operațional de cercetare, cristalizat la nivelul unei metodologii proprii originale, deschizînd noi perspective și un nou tip de cercetare în domeniul științelor spiritului.

Luate în ansamblu, exgezele asupra baladei Mioriță într-un secol și aproape jumătate de existență livrească conduce la manifestarea a cel puțin două direcții care au încercat să demonstreze din perspective teoretice diferite, pe de o parte tematica, anecdotica și fabulația baladei și pe de alta valoarea artistică și estetică a acesteia. Cît privesc explorările dinspre sociologie ale Mioriței, ele sînt rare și de regulă limitative (Romulus Vulcăneacu).

Exegeza cercetătorului Nicolae Brânda luată din perspectiva celor arătat mai sus și prezintă, carte de vizită printr-o osmoză a celor două direcții, cultivînd în plus credem noi rigoarea și coerenta specifică discursului pozitivist, de cercetare.

Consecventă principiului de a pune la îndemîna specialistului sau cititorului de rînd, a unui bagaj informational, ce reprezintă bibliografia Mioriței pînă în anul 1982, anul cînd a fost încheiată redactarea cărții (Cartea a suferit aproape 10 ani de “temniță”, a fost predată Editurii Cartea Românească în 1982, și a apărut în 1991) – lucrarea de față reprezintă între celelalte exgeze un “princeps axologic”, grație efortului fizic și intelectual al cercetătorului, dar mai mult pachetului ideatic angajat în discurs.

În loc de concluzie s-ar putea afirma că sub condeiul înmuiat în dragoste de neam și tradiție al cercetătorului Nicolae Brânda, MIORIȚA renăște din mit și legendă devinind întru istorie.

V. TODINCA